

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 21 mars 1946 kl. 2 em.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion om det s. k. investeringsrådets utrustande med beslutande befogenheter.

I en inom riksdagens första kammare väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion nr 190 har herr *Öhman* föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att det s. k. investeringsrådet utrustas med beslutande befogenheter.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från kommerskollegium, varjämte Kooperativa förbundet, Landsorganisationen i Sverige, Svenska bankföreningen, Sveriges industriförbund och Sveriges lantbruksförbund beretts tillfälle yttra sig i ärendet.

Kommerskollegium understryker vad kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering anfört i sitt den 4 oktober 1944 avgivna betänkande (SOU 1944: 57), nämligen att inom investeringsrådet dragna slutsatser endast kunde få karaktären av frivilliga överenskommelser angående riktlinjer för investeringspolitiken, som det sedan ankomme på vederbörande att omsätta i praktiken. I fråga om rådets uppgift att blott vara rådgivande har enighet rått inom planeringskommissionen. Något behov att utrusta investeringsrådet med beslutande befogenheter, som motionären föreslagit, synes icke ha gjorts sig gällande. Vidare synes den tid, under vilken investeringsrådet hittills fungerat, vara alltför kort för att man av dess verksamhet skall kunna draga några slutsatser rörande önskvärdheten av ändring i rådets befogenheter.

Kooperativa förbundets styrelse delar den uppfattning, som efterkrigsplaneringskommissionen enhälligt givit uttryck åt, nämligen att en direkt statlig investeringskontroll tagen för sig endast kan hålla investeringsverksamheten tillbaka men däremot inte uppmuntra densamma annat än negativt genom frånvaron av förbud. Efterkrigsplaneringskommissionen anför i sitt investeringsbetänkande på denna punkt följande: »Ur konjunkturpolitisk synpunkt kunna sådana kontrollåtgärder icke i allmänhet vara ett lämpligt instrument, då man i fråga om näringslivets investeringar i främsta rummet bör eftersträva att stimulera till ökade investeringar under lågkonjunkturen.» Efterkrigsplaneringskommissionen har vidare framhållit, att investeringsrådets slutsatser »icke kunna få karaktären av beslut, som fattats av rådets majoritet utan av vid bordet träffade frivilliga överenskommelser angående riktlinjer för investeringspolitiken, som det sedan ankommer på vederbörande att var på sitt håll verka för att de omsättas i praktiken».

Styrelsen finner det sålunda välbetänkt, att investeringsrådet bibehålles vid sin nuvarande uppgift, nämligen att fungera såsom ett medel att åstadkomma en frivillig samordning av investeringsverksamheten i syfte att undvika starka fluktuationer med deras icke minst ur sysselsättningssynpunkt ogynnsamma konsekvenser för hela samhället. Styrelsen hyser den uppfattningen, att ett organiserat frivilligt samarbete mellan staten, kommunerna samt kooperativ och enskild företagsamhet i konjunkturutjämnande syfte inom ramen för en allmän ekonomisk politik, som syftar till hög och jämn sysselsättning, även framdeles bör utgöra syftemålet för investeringsrådets verksamhet. Motionen avstyrkes.

Landsorganisationen i Sverige anför, att den intager en mycket positiv ståndpunkt till frågan om en i stort sett samhällsstyrd investeringsverksamhet men ställer sig tvekande till förslaget att utrusta investeringsrådet med beslutande befogenheter. Då det i arbetarrörelsens efterkrigsprogram heter, att, sedan en allmän investeringsorganisation kommit till stånd, även de enskilda investeringarna komma »att till sin allmänna omfattning och inriktning mera direkt än för närvarande påverkas genom beslut fattade av samhällseliga organ», åsyftades av allt att döma i främsta rummet icke investeringsrådet utan andra organ, genom vilka staten kan få ökat inflytande över bl. a. bostadsproduktionen och kapitalmarknaden. Investeringsrådets verksamhet täcker blott en del av de totala investeringarna, nämligen i främsta rummet anläggningensverksamheten inom det privata näringslivet. Att utrusta rådet med beslutande befogenheter skulle inte lösa den långt större uppgiften att samordna de skilda områdena av investeringsverksamheten, sålunda de offentliga investeringarna, näringslivets investeringar, bostadsbyggandet m. m. Denna uppgift återstår att lösa, men den är enligt landsorganisationens mening av sådan omfattning och innefattar så många och svårlösta problem, att ytterligare erfarenheter böra vinnas, innan man slutgiltigt bestämmer formerna för en koordination av investeringarna efter konstruktiva linjer. Landsorganisationen förutsätter emellertid, att statsmakterna ha sin uppmärksamhet riktad på detta samhällsekonomiska problem.

Landsorganisationen framhåller vidare, att svårigheterna för ett samordnande investeringsorgan torde vara mindre när det gäller att i ett högkonjunkturläge med knapphet på produktiva resurser hålla tillbaka investeringsverksamhet av samhällsekonomiskt mindre önskvärt slag än då dess uppgift blir att i en depression hålla uppe de enskilda investeringarna på önskvärd nivå. Det är svårt att se, att mycket skulle stå att vinna i det senare fallet genom att utrusta investeringsrådet med beslutande befogenheter. För att dylika beslut, innebärande åläggande för enskilda företag att inom viss tid verkställa investeringar av viss storlek, skulle kunna effektueras erfordrades en mycket långtgående lagstiftning. Ifall man önskar göra så betydande ingrepp i den privata ägande- och förfoganderätten som det här skulle bli fråga om bör detta dock ske genom mera direkta åtgärder än att tilldela investeringsrådet ökade befogenheter.

Landsorganisationen finner inte, att motionären styrkt eller ens sökt styrka, att ett med beslutanderätt utrustat investeringsråd skulle i ett depressionsläge bättre lyckas med sin uppgift än ett endast rådgivande organ. Om ett auktoritativt och representativt organ avger rekommendationer i en viss fråga, kan det förväntas, att dessa i realiteten få stor betydelse för investeringarnas volym och inriktning. Rådets rekommendationer böra för

övrigt få ökad verkan genom efter den aktuella situationen avpassade åtgärder till stöd för investeringsverksamheten. Några exempel på dylika åtgärder finnas angivna i planeringskommissionens betänkande angående investeringsavvägningen. Landsorganisationen avstyrker sålunda på sakernas nuvarande stadium motionärens förslag att tilldela investeringsrådet beslutande befogenheter men finner det önskvärt att hela frågan om lämpliga former för en samhällelig planering av investeringsverksamheten göres till föremål för utredning.

Landsorganisationen, som för närvarande inte ansluter sig till yrkandet på ökade befogenheter för investeringsrådet, önskar emellertid framhålla, att rådet även inom ramen för dess nuvarande befogenheter borde ges tillfälle att spela en mera aktiv roll än hittills. Rådet saknar helt kansli och ingen av departementstjänstemännen ägnar dess för hela sysselsättningspolitiken centrala uppgiftskrets någon större del av sin tid. I planeringskommissionens omnämnda betänkande anföres, att näringslivets strukturförskjutningar och lokaliseringsfrågor böra ägnas uppmärksamhet. Landsorganisationen finner det naturligt, att dessa frågor utredas i ett till rådet knutet kansli eller ett annat statligt utredningsorgan, som rådet kan använda sig utav vid förekommande behov. Det är enligt landsorganisationens mening för närvarande mindre väsentligt att investeringsrådet utrustas med ökade befogenheter än att det förses med erforderliga resurser för att kunna fylla sin uppgift som ett rådgivande och, om så erfordras, pådrivande organ.

Svenska bankföreningen erinrar om den uppfattning rörande ifrågasatt direkt statlig kontroll av investeringsverksamheten, varåt efterkrigsplaneringskommissionen givit uttryck genom påpekandet, att en statlig kontroll endast kunde hålla investeringsverksamheten tillbaka men däremot ej uppmuntra densamma annat än negativt genom frånvaron av förbud. Härtill vill bankföreningen endast tillägga, att kommissionens uppfattning i detta hänseende synes vara väl grundad icke blott som teoretiskt resonemang utan jämväl ur praktiska erfarenhetssynpunkter. Den stimulans till ökade investeringar inom näringslivet under tider av lågkonjunktur, som väl är en av investeringsrådets främsta uppgifter att söka åstadkomma, skulle säkerligen helt utebli eller rent av förbytas i sin motsats genom ingrepp av den kategoriska natur som motionären synes eftersträva. Sådana åtgärder synas överhuvud vara oförenliga med den uppfattning om fritt initiativ och fri företagsamhet helt näringslivet, som väl utgör grundförutsättningen för investeringsrådets tillkomst. Bankföreningen avstyrker motionen.

Sveriges industriförbund delar till fullo efterkrigsplaneringskommissionens uppfattning angående investeringsrådets principiella uppgift och arbetsformer. I fråga om näringslivets investeringar gäller det i främsta rummet att eftersträva en stimulans till ökade investeringar under lågkonjunkturen. Denna stimulans kan icke åstadkommas genom tvång eller kontrollåtgärder. Investeringsåtgärderna skola föregås av utredningar och beslut inom en mångfald olika företagsenheter. Det ligger utanför mänsklig förmåga att genom ett centralt organ överblicka och behärska den mängd av problem, som härvidlag uppstå och som det gäller att taga ställning till. En central dirigering skulle helt enkelt icke kunna bemästra uppgiften. Därtill kommer den grundväsentliga förutsättningen, att investeringarna måste utgå från den enskildes eget initiativ och företagsamhet. Detta skulle förkvävas genom en tvångslagstiftning, och många önskvärda investeringar skulle aldrig komma

till stånd. Förbundet anser sålunda, att någon ändring i instruktionen för investeringsrådet ej bör vidtagas, samt hemställer, att den remitterade motionen måtte av riksdagen avslås.

Jämväl *Sveriges lantbruksförbund* avstyrker motionen.

Utskottet. För egen del får utskottet anföra följande.

Investeringsrådet har till uppgift att utgöra ett forum för överläggningar mellan representanter dels för staten, dels för näringslivets organisationer, vilka överläggningar syfta till att, på grundval av en översikt över konjunkturläget inom näringslivet, utforma riktlinjer för konjunkturpolitiken i vad gäller investeringsverksamheten. I sitt förslag om inrättande av ett investeringsråd har kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering uttalat, bland annat, att det ligger i sakens natur, att de slutsatser som dragas inom ett sådant råd icke kunna få karaktären av beslut, som fattas av rådets majoritet, utan av vid bordet träffade frivilliga överenskommelser angående riktlinjer för investeringspolitiken, som det sedan ankommer på vederbörande att var på sitt håll verka för att de omsättas i praktiken.

Det är alltså förutsatt, att investeringsrådet endast skall vara ett rådgivande organ. Dess betydelse bör fördenskull icke underskattas. Av rådet uttalade rekommendationer torde nämligen kunna komma att på ett verkligt sätt bidra till att investeringspolitiken erhåller önskad inriktning. Att märka är vidare att rådet fungerat under förhållandevis kort tid. Något behov av ökade befogenheter för rådet har därunder icke yppats. Enligt utskottets uppfattning bör erfarenheten av rådets verksamhet först avvägas, innan några ändringar vidtagas i fråga om rådets befogenheter. Utskottet anser sig därför icke böra biträda motionärens förslag.

I ett remissyttrande har framhållits önskvärdheten att rådet inom ramen för dess nuvarande befogenheter borde givas tillfälle att spela en mera aktiv roll än hittills. Bland annat påpekas, att rådet helt saknar kansli. Vad sålunda anförts anser utskottet värt beaktande. Utskottet anser sig dock sakna anledning att framställa något förslag i ämnet, då utskottet förutsätter, att rådet självt gör framställning i fråga om sin organisation, när behov därav gör sig gällande.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 mars 1946.

På utskottets vägnar:

IVAR EKSTRÖMER.

Närvarande: herrar *Ekströmer, Heüman, Franzon, Nils J. Elowsson, J. Albert Andersson, Birger Andersson**, *Albertsson* och *Ramberg*.

*) Ej närvarande vid justeringen av utlåtandet.

Reservation

av herr *Ekströmer*, vilken ansett, att det stycke i utskottets utlåtande, som börjar med orden »I ett remissyttrande» och slutar med orden »gör sig gällande» bort utgå.